

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. januára 1995 vo veci navrhovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Jozefom Kováčikom, advokátom v Trenčíne, Legionárska č. 5/31 a JUDr. Máriou Uhliarovou, komerčnou právničkou, bytom v Bratislave, Ožvoldíková č. 4, o podnete na začatie konania podľa článku 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky po predbežnom prerokovaní veci takto

r o z h o d o l :

Ústavný súd Slovenskej republiky podnet [REDAKOVANÉ] na začatie konania o d m i e t a z dôvodu, že vec nepatrí do jeho právomoci.

O d ô v o d n e n i e :

Navrhovateľka [REDAKOVANÉ] podala Ústavnému súdu Slovenskej republiky podnet na začatie konania podľa článku 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (doplnený na základe výzvy tohto súdu podaním zo 7. februára 1994), v ktorom navrhla, aby ústavný súd rozhodol, že

1. rozhodnutiami Okresného súdu v Trenčíne vo veci pod sp. zn. 6 C 416/92, Krajského súdu v Bratislave (č. k. 12 Co 35/93 a 12 Co 235/93) a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (č. k. 2 Cdo 90/93)

2. a rozhodnutiami Okresného súdu v Trenčíne vo veci pod sp. zn. 7 C 412/92, Krajského súdu v Bratislave (č. k. 12 Co 82/93) a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (č. k. 3 Cdo 102/93)

boli porušené jej práva v článkoch 46, 48 a 51 ústavy a ustanoveniach 117, 120, 132, 152, 212, 221 a 242 a nasl. O. s. p., ako aj v ustanoveniach 1 - 3 a 5 až 7 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách, na základe

ktorého sa domáhala vydania znárodnených nehnuteľností uvedených v návrhoch podaných súdu prvého stupňa.

Žiadala preto ústavný súd, aby vo svojom rozhodnutí odložil vykonateľnosť rozsudkov Okresného súdu v Trenčíne vo veciach pod sp. zn. 6 C 416/92 a 7 C 412/92 a zrušil rozsudky Najvyššieho súdu SR č. k. 2 Cdo 90/93 a 3 Cdo 102/93, resp. vyslovil právny názor na otázku aktívnej legitímácie na uplatnenie reštitučných nárokov podľa zák. č. 87/1991 Zb. v uvedených súdnych veciach.

Navrhovateľka v uvedených veciach Okresného súdu v Trenčíne podala návrhy podľa 6 ods. 1 písm. k/ zák. č. 87/1991 Zb., v ktorých sa domáha vydania nehnuteľností - pozemkov, znárodnených jej otcovi [REDAKOVANÉ] podľa zák. č. 114/1948 Zb., a to v spojitosti so znárodnením podniku [REDAKOVANÉ].

Okresný súd v Trenčíne oba návrhy podané navrhovateľkou v uvedených veciach rozsudkami zamietol. Navrhovateľka proti obom rozsudkom súdu prvého stupňa podala odvolanie Krajskému súdu v Bratislave, ktorý napadnuté rozsudky potvrdil a zároveň vyslovil podľa 238 ods. 2 písm. a/ O. s. p., že proti jeho rozsudkom je prípustné dovolanie. Najvyšší súd SR v oboch týchto veciach preskúmal dovolaním napadnuté rozsudky odvolacieho súdu v rozsahu podľa 241 ods. 1 O. s. p. a dovolanie navrhovateľky zamietol.

Z obsahu podania a jeho príloh a z obsahu súdnych spisov (doručených 27. júla 1994) ústavný súd zistil, že navrhovateľka v oboch uvedených veciach využila možnosť podať odvolanie proti rozsudku súdu prvého stupňa, ako aj mimoriadny opravný prostriedok proti rozsudkom odvolacieho súdu. Vo svojich dovolaniach navrhla zrušiť rozsudky okresného súdu i krajského súdu a vrátiť obe veci súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. V odôvodnení svojho dovolania uviedla, že súdy nevykonali potrebné dokazovanie tak, aby

zistili skutočný stav vecí, a preto o nich nesprávne rozhodli. Navrhla preto, aby si súd prvého stupňa v ďalšom konaní zaobstaral z príslušných archívov všetky dostupné písomnosti o znárodnení býv. podniku [REDACTED] a vykonal dokazovanie aj výsluchom svedkov, ktorí poznali stav podniku a vedeli najmä, či predmetné pozemky slúžili alebo boli určené na prevádzku tohto podniku. Keďže najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach o dovolaní nezrušil rozsudky okresného a krajského súdu v uvedených veciach, navrhovateľka zopakovala svoju žiadosť aj v podnete podanom ústavnému súdu a navyiac žiadala aj o zrušenie rozsudku najvyššieho súdu.

Navrhovateľka vo svojom dovolaní proti rozsudku odvolacieho súdu vo veci pod č. k. 12 Co 35/93 a č. 12 Co 235/93 namietala, že nezodpovedá vykonaným dôkazom v tejto veci, z ktorých jednoznačne vyplýva, že jej otec [REDACTED] kúpil pozemok zapísaný vo vl. [REDACTED] ako parc. č. [REDACTED] kat. úz. [REDACTED] od [REDACTED], avšak k perfektnej kúpnej zmluve a k zápisu do pozemkovej knihy už nestihlo dôjsť.

Najvyšší súd v odôvodnení svojho rozsudku vo veci č. k. 2 Cdo 90/93 však v zhode s rozsudkami súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu dospel k názoru, že navrhovateľka nepreukázala vlastníctvo jej právneho predchodcu k pozemku - parcele č. [REDACTED] kat. úz. [REDACTED], ktorá bola pôvodne zlúčená s parcelou č. [REDACTED] a znovu rozdelená na parcely [REDACTED] kat. úz. [REDACTED]. Nepredložila kúpnu zmluvu, na základe ktorej mal jej otec nadobudnúť nehnuteľnosť - parcelu č. [REDACTED] do vlastníctva od pozemnoknižnej vlastníčky [REDACTED]. Okrem toho najvyšší súd zdôraznil, že k právne účinnému prevodu vlastníctva k nehnuteľnosti podľa v tom čase platného právneho poriadku (až do 31. 12. 1950) mohlo dôjsť len na základe kúpnej zmluvy (právny titul) a vkladu vlastníckeho práva do pozemkovej knihy (konštitutívny význam).

K nadobudnutiu vlastníctva [REDACTED] k ďalšej nehnuteľnosti, zapísanej vo vl. [REDACTED], par. č. [REDACTED] kat. úz. [REDACTED], došlo - podľa navrhovateľky - na základe právoplatného vyvlastňovacieho výmeru ONV v Trenčíne z 3. februára 1948 pod č. 34544/48 a dodatku k tomuto výmeru z 25. mája 1948. Vlastnícke právo [REDACTED] bolo zapísané do pozemkovej knihy dňom 20. augusta 1948. Až týmto dňom - podľa právneho názoru najvyššieho súdu - [REDACTED] sa mohol stať vlastníkom tejto nehnuteľnosti, a tak ku dňu 1. januára 1948 (určený deň znárodnenia podľa čl. I. 1 ods. 1 zák. č. 114/1948 Zb.), ale ani ku dňu 28. apríla 1948 (deň prijatia zák. č. 114/1948 Zb.) nebol vlastníkom predmetných nehnuteľností. Prechod vlastníctva k znárodnenému majetku „nastal už zo zákona s účinnosťou od 1. januára 1948“. Navrhovateľka preto podľa názoru najvyššieho súdu nespĺňa podmienky oprávnenej osoby podľa 3 zák. č. 87/1991 Zb. a nie je aktívne legitimovaná na uplatnenie reštitučných nárokov na predmetné nehnuteľnosti.

Navrhovateľka aj v dovolaní proti rozsudku odvolacieho súdu v ďalšej veci pod č. k. 12 Co 82/93 tvrdila, že nehnuteľnosť - parcela č. [REDACTED] o výmere 1724 m² kat. úz. [REDACTED] ako časť vytvorená (podľa geometrického plánu Strediska geodézie v Trenčíne) z pôvodnej pozemnoknižnej parcely č. [REDACTED] (stavebný pozemok o výmere 54 214 m²) kat. úz. [REDACTED] bola v čase znárodnenia vo vlastníctve [REDACTED], jej otca, a to na základe uvedeného vyvlastňovacieho výmeru ONV v Trenčíne z 3. 2. 1948 a jeho dodatku z 25. 5. 1948.

Najvyšší súd v odôvodnení svojho rozsudku (pod č. k. 3 Cdo 102/93) uviedol, že k znárodneniu nehnuteľností, ktorých vydania sa navrhovateľka domáhala aj vo svojom dovolaní proti rozsudku odvolacieho súdu (vo veci č. k. 12 Co 82/93), nedošlo podľa výmeru bývalého Povereníctva ľahkého priemyslu zo 7. októbra 1952, lebo tento výmer určoval len rozsah znárodnenia. Podľa právneho názoru najvyššieho súdu znárodnený majetok prešiel do vlastníctva štátu 1. januára 1948, a to priamo zo zákona (čl. II. 4 ods. 1 zák. č.

114/1948 Zb.). Vyvlastnenie predmetných nehnuteľností, ktoré už prešli na štát, a ich odovzdanie [REDAKOVANÉ] na základe vyvlastňovacieho výmeru ONV v Trenčíne (ku vkladu vlastníckeho práva [REDAKOVANÉ] k týmto nehnuteľnostiam do pozemkovej knihy mohlo dôjsť až 20. augusta 1948) by preto „odporovalo zákonným ustanoveniam o znárodnení majetku v prospech štátu“.

Najvyšší súd v oboch svojich rozsudkoch (pod č. 2 Cdo 90/93 a č. 3 Cdo 102/93) vyslovil právny názor, že [REDAKOVANÉ], otec navrhovateľky ku dňu 1. januára 1948 (čl. I. 1 zák. č. 114/48 Zb.), ale ani ku dňu 28. 4. 1948 (deň prijatia zák. č. 114/48 Zb.) nebol vlastníkom nehnuteľností, o vydanie ktorých sa navrhovateľka domáha. Z tohto dôvodu navrhovateľka nespĺňa podmienky oprávnenej osoby podľa 3 zák. č. 87/1991 Zb., a tak nie je aktívne legitimovanou osobou na uplatnenie predmetných reštitučných nárokov. Najvyšší súd preto pokladal za právne irelevantné zisťovať, či pri aplikácii zákona č. 114/1948 Zb. boli splnené ďalšie podmienky ustanovené pre uplatnenie nárokov podľa zákona č. 87/1991 Zb.

Navrhovateľka vo svojom podnete podanom ústavnému súdu uviedla, že rozsudky najvyššieho súdu „odporujú filozofii nálezu Ústavného súdu ČSFR č. 16/92“. Z textu ustanovenia 3 ods. 1 zák. č. 87/1991 Zb. - preto vyvodzuje, že povinnosť vydať vec sa vzťahuje na prípady uvedené v ustanovení 6, pričom rozhodné obdobie prechodu veci na štát „súvisí s vykonaním úkonov alebo aktov v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti“ podľa 1 tohto zákona, avšak tento zákon s vlastníckymi a inými vzťahmi neviaže žiadne následky ku dňu 1. januára 1948.

So zreteľom na to, že navrhovateľka vo svojom názore na uvedené otázky vychádza z nálezu Ústavného súdu ČSFR pod č. I. ÚS 597/92, uverejneného ako príloha v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk č. 7 - 8 z roku 1993 (na str. 323 - 327), Ústavný súd SR považuje za potrebné uviesť,

čo bolo hlavným predmetom tohto nálezu a aké právne závery boli v ňom vyslovené v súvislosti s otázkami spätnej účinnosti zák. č. 115/1948 Zb., rozhodného obdobia podľa zák. č. 87/1991 Zb. a vzniku majetkovej krivdy podľa tohto zákona v spätosti s vlastníckymi vzťahmi.

Ústavný súd ČSFR sa v tomto svojom rozhodnutí zaoberal predovšetkým otázkou, či možno prípady znárodnenia (podľa zákonov vydaných v rozhodnom období) **vylúčiť** zo súdneho rozhodovania o reštitučných nárokoch (ako to svojim rozhodnutím urobil Krajský súd v Ostrave v napadnutej veci) **len preto**, že zákon č. 115/1948 Zb. obsahuje ustanovenie o spätnej účinnosti (1 ods. 1 tohto zákona) ku dňu 1. januára 1948, ktorý predchádza rozhodné obdobie.

Takýto postup by bol podľa právneho názoru ÚS ČSFR - v rozpore s princípmi ústavnej a zákonnej ochrany **vlastníckeho práva**.

Nález Ústavného súdu ČSFR obsahuje v tejto súvislosti aj ďalšie právne názory, z ktorých možno vychádzať ako z nezáväznej pomôcky pri posudzovaní otázky, ktorým dňom v rámci rozhodného obdobia (od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990) došlo k prechodu vlastníctva z pôvodného vlastníka veci na štát, a tým aj ku vzniku majetkovej krivdy pôvodnému vlastníkovi. Ide najmä o tieto v náleze uvedené právne závery: „Vydaním zákona č. 115/1948 Zb. došlo k majetkovej krivde, ako ju má na mysli ustanovenie 1 ods. 1 zák. č. 87/1991 Zb.“ (posledné dva riadky na str. 326 v prílohe Zbierky rozhodnutí a stanovísk z roku 1993). „Až do doby vydania zákona č. 115/1948 Zb. navrhovateľka užívala všetky atribúty súvisiace s výkonom vlastníckeho práva“ (str. 327). V ďalšom texte tohto nálezu sa v súvislosti s retroaktivitou zákona č. 115/1948 Zb. konštatuje rozpor tohto normatívneho aktu s praktickým výkonom vlastníckeho práva a že „dobu vzniku majetkovej krivdy v zmysle zákona č. 87/1991 Zb. je preto potrebné spájať s **dátumom** prijatia zákona č. 115/1948 Zb.“ (str. 327), t. j. s dňom 28. apríla 1948.

V tejto súvislosti treba poznamenať, že uvedené názory Ústavného súdu ČSFR by sa mohli vzťahovať aj na zákon č. 114/1948 Zb. Navyiac Ústavný súd SR pokladá za potrebné uviesť, že minister priemyslu vydal **27. júna 1948** vyhlášku č. 1255 Ú. l. z roku 1948 (I. oddiel nariadení), ktorou podľa 1 odsek 4 v spojení s 1 odsek 1 bod 25 zák. č. 114/1948 Zb. vyhlásil podnik „**[REDAKOVANÉ]** pri Trenčíne...“ za znárodnený dňom 1. januára 1948 (pod bodom 51 v časti H tejto vyhl.), a to **podľa stavu ku dňu 1. januára 1946**. Možno usudzovať, že podmienky pre znárodnenie majetku existovali už k 1. januáru 1948 (nevznikli po tomto dni), a preto minister priemyslu neurčil iný deň znárodnenia predpokladaný ustanovením v čl. I. 3 zák. č. 114/1948 Zb. Okrem toho podľa vyhlášky ministra priemyslu č. 2014 Ú. l. z roku 1948 dňom **29. júla 1948** bola majetková podstata tohto podniku v rozsahu znárodnenia začlenená do národného podniku Slovenské bavlnárske závody v Ružomberku.

Ústavný súd SR nie je oprávnený posudzovať právne názory v uvedenom náleze Ústavného súdu ČSFR a v namietaných rozsudkoch Najvyššieho súdu SR v konkrétnych veciach, a to ani vo vzťahu k názorom navrhovateľky k otázke jej aktívnej legitímácie na uplatnenie reštitučných nárokov. Vyslovenie právneho názoru Ústavným súdom SR k tejto otázke (ako to požaduje navrhovateľka) by vyžadovalo preskúmať, či všeobecné súdy pri zisťovaní skutkového a právneho základu veci vykonali všetky navrhnuté dôkazy a správne hodnotili výsledky vykonaného dokazovania vo veci, a tak dospeli k právnenému názoru o nedostatku aktívnej legitímácie navrhovateľky na uplatnenie jej nárokov. Preskúmanie skutkovej a právnej podstaty vo veciach, ktorá bola predmetom dokazovania všeobecnými súdmi, **nepatrí do právomoci ústavného súdu.**

Zistenie skutkového a právneho stavu v prípadoch uplatnených nárokov podľa zákona č. 87/1991 Zb. predpokladá **preukázanie nároku**

navrhovateľkou ako oprávnenou osobou na vydanie nehnuteľností, ktoré prešli z vlastníctva jej právneho predchodcu do vlastníctva štátu, a pritom aj uvedenie **spôsobu prevzatia** nehnuteľností štátom (5 ods. 1 tohto zákona).

Preukázanie týchto rozhodných skutočností patrí výlučne oprávnenej osobe (pôvodnému vlastníkovi veci alebo jeho právnemu nástupcovi). Súd nemôže v tom nahradzovať osobu, ktorá uplatňuje svoje reštitučné nároky. Oprávnená osoba preto nemôže žiadať, aby si súd zadovážil z príslušných archívov potrebné listinné dôkazy a vykonal výsluch svedkov, ktorí by mohli objasniť rozsah majetku podniku ku dňu znárodnenia (resp. podľa stavu k **1. 1. 1946**), najmä ktoré veci tvorili hospodársky celok podniku a ktoré veci (vrátane pozemkov) neboli určené alebo neslúžili prevádzke podniku, ale slúžili výlučne fyzickej osobe ako ich vlastníkovi a napriek tomu **došlo** k ich znárodneniu.

Ústavný súd **nie je oprávnený zrušovať** rozsudky všeobecných súdov (ani vtedy, ak by mal pochybnosti o zistení skutkového stavu veci a tým aj o správnosti súdneho rozhodnutia, a ak by bolo možné tento nedostatok odstrániť doplnením dokazovania). Do jeho právomoci nepatrí ani odloženie vykonateľnosti rozsudkov všeobecných súdov.

Analogický postup zrušovania súdnych rozhodnutí podľa ustanovenia 49 a nasl. zák. č. 38/1993 Z. z. (požadovaný navrhovateľkou) nie je možný. Toto ustanovenie má svoj základ v ústavou zakotvenej súdnej kontrole rozhodovania orgánov štátnej správy a územnej samosprávy, pričom ústava túto súdnu kontrolu rozdeľuje medzi ústavný súd (čl. 127) a všeobecné súdy (čl. 142 ods. 1) a procesné zákony ustanovujú jej spôsob, rozsah a podmienky (zák. č. 38/1993 Z. z. a zák. č. 36/1967 Zb. v znení neskorších predpisov). Analogická aplikácia súdnej kontroly ústavným súdom vo vzťahu k rozhodovaniu druhého systému súdnej moci - k všeobecným súdom by nezodpovedala ich samostatnému a procesne uzavretému výkonu súdnictva. Takáto kontrola by vyžadovala ústavnú a zákonnú úpravu jej spôsobu, rozsahu

a podmienok tak, aby sa z ústavného súdu nestala ďalšia odvolacia alebo dovolacia inštancia.

Ústavný súd sa preto na predbežnom prerokovaní podnetu navrhovateľky (25 ods. 1 a 2 zák. č. 38/1993 Z. z.) zameral predovšetkým na posúdenie, či začatie konania vo veci na základe podnetu podaného navrhovateľkou patrí do **právomoci** tohto súdu.

Ústava Slovenskej republiky **rozdeľuje súdnu moc** medzi ústavný súd a všeobecné súdy - dva samostatné, navzájom jeden od druhého nezávislé procesne uzavreté systémy výkonu súdnictva a pre každý z nich s osobitne vymedzeným poslaním a s osobitnou rozhodovacou právomocou. Ústavný súd je orgánom ochrany ústavnosti, ktorú poskytuje vo veciach podľa článkov 125 až 129 a 130 ods. 3 ústavy. Naproti tomu všeobecné súdy plnia úlohy ochrany zákonnosti, ich právomoc je vymedzená v článku 142 ods. 1 ústavy a konkrétnejšie špecifikovaná najmä v procesných súdnych poriadkoch.

Samostatné a rovnocenné postavenie a poslanie týchto dvoch systémov súdnej moci vylučuje akúkoľvek ich nadriadenosť, resp. podriadenosť navzájom a nepripúšťa, aby orgány jedného systému nahradzovali orgány druhého systému v rozhodovacej právomoci vo zverených im veciach. Ústavný súd preto nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje Najvyšší súd SR.

Práva na **súdnu ochranu** podľa článku 46 ústavy, porušenie ktorého navrhovateľka namieta, sa možno domáhať len v medziach a za podmienok ustanovených vykonávacími zákonmi (článok 46 ods. 4 v spojení s článkom 51 ústavy). Súdna ochrana je rozdelená tak, aby zodpovedala ústavou vymedzenej právomoci medzi všeobecné súdy (vo veciach ochrany zákonnosti) a ústavný súd (vo veciach ochrany ústavnosti). Právo na súdnu ochranu treba preto

uplatniť v tom systéme súdnej moci, ktorému konkrétna vec patrí do rozhodovacej právomoci. Pri uplatňovaní práva na súdnu ochranu nemožno si voľne vyberať nielen medzi všeobecnými súdmi, ich vecnú a miestnu príslušnosť ustanovuje procesný súdny zákon, s čím súvisí aj právo na zákonného sudcu (článok 48 ústavy), ale ani medzi ústavným súdom a všeobecnými súdmi. Pri nespokojnosti s konaním a rozhodnutím všeobecných súdov možno sa domáhať nápravy (vrátane zrušenia rozhodnutia) prostredníctvom riadnych a v niektorých prípadoch aj mimoriadnych opravných prostriedkov v rámci uzavretej sústavy týchto súdov. Tým je zabezpečené právo na širokú súdnu ochranu, ktorú súdy poskytujú v **mediach a spôsobom a za podmienok** ustanovených vykonávacími zákonmi.

Navrhovateľka právo na súdnu ochranu plne využila. Svoj nárok na vydanie znárodných nehnuteľností uplatnila v návrhoch podaných na všeobecnom súde podľa 5 ods. 4 v spojení s odsekom 2 zák. č. 87/1991 Zb. a proti rozsudkom súdu prvého stupňa a rozsudkom odvolacieho súdu využila riadne i mimoriadne opravné prostriedky, v ktorých žiadala zrušenie prvostupňových a odvolacích rozsudkov pre nedostatočné zistenie skutkového stavu; najvyšší súd však vyslovil názor, že nespĺňa podmienku oprávnenej osoby v oboch veciach, a preto zisťovanie ďalších podmienok považoval za právne irelevantné.

Podnet na začatie konania vo veci, podaný navrhovateľkou ústavnému súdu, v ktorom namieta porušenie článkov 46, 48 a 51 ústavy, nemá právne opodstatnenie najmä z toho dôvodu, že pri uplatnení svojich nárokov mala možnosť využiť zákonné prostriedky na **súdnu ochranu v občianskom súdnom konaní**. Navrhovateľka požadované vyslovenie právneho názoru na postup súdov v aplikácii procesných ustanovení, ktoré upravujú vykonanie a hodnotenie dôkazov a zistenie skutkového základu pre rozhodnutie o veci, ako aj jej žiadosť o zrušenie súdnych rozhodnutí pre namietané nedostatky v dokazovaní a o pozastavenie výkonu súdnych rozhodnutí z vyššie uvedených

dôvodov (rozdelenie právomoci medzi orgány súdnej moci) nepatrí do právomoci ústavného súdu.

Ústavný súd preto podnet navrhovateľky na začatie konania na základe výsledkov predbežného prerokovania veci podľa 25 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. odmietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Košice, 10. januára 1995